

knieža

IVAN HUDEC – PETER VALO

ZBRASLAV

DIVADLO ANDREJA BAGARA V NITRE
vyznamenané „Za vynikajúcu prácu“
a „Za zásluhy o výstavbu“

35. SEZÓNA

251. PREMIÉRA

IVAN HUDEC — PETER VALO

KNIEŽA

Kráľovská dráma v dvoch častiach

Dramaturgia: Ján Laca

Scéna: František Perger

Kostýmy: Helena Bezáková a. h.

Hudba: Marián Varga a. h.

Text piesne: Tomáš Janovic

Réžia: KAROL SPIŠÁK

ČESKOSLOVENSKÁ PREMIÉRA 26. JANUÁRA 1985

Riaditeľka: zaslúžilá umelkyňa Hilda Augustovičová

Vedúci umeleckého súboru: Karol Spišák

OSOBY A OBSADENIE

PRIBINA	IVAN VOJTEK st.
KRMČIN	MARIÁN SLOVÁK
SKRBEN	zaslúžilý umelec JOZEF DÓCZY
LUTOMÍR	JÁN KOVÁČIK
GOJIMÍR	JÁN KUSENDA
ŽILIC	ANTON ŽIVČIC
VLČINA	ANDREJ RIMKO
TREBIC	ERNEST ŠMIGURA
UNŠAT	RUDOLF KRAUS
KOCEL	TOMÁŠ HLAVÁČ a. h.
MOJMÍR	VLADIMÍR BARTOŇ
RASTISLAV	JÁN GREŠŠO MAROŠ KRAMÁR
KOLOTECH	PETER STANÍK
DŮSTOJNÍK	IVAN LACA
I. MORAVAN	IVAN VOJTEK ml.
II. MORAVAN	MAROŠ KRAMÁR JÁN GREŠŠO
LUMÍR	MILAN KIŠ
GOTTFRIED	DUŠAN LENCI
VYSLANEC	FRANTIŠEK JAVORSKÝ
SVATAVA	EVA HLAVÁČOVÁ
ŽERTMILA	JANA BITTNEROVÁ a. h.
KNAŽKA	ADELA GÁBOROVÁ

Predstavenie vedle: Mária Oravcová

Text sleduje: Kamilla Ivanová

Reprodukcia hudby a zvukov: Jiří Bárta a Mária Oravcová

Svetlá: Bernard Šiška

Javiskový majster: Vojtech Ploščinský

Scénu, parochne a kostýmy vyrobili dielne DAB pod vedením Ing. Stanislava Vargu.

PÄTNÁŠTMINÚTOVÁ PRESTÁVKA PO I. ČASTI

Vďaka terajšiemu intenzívnemu rozvoju jednotlivých oblastí spoločenských vied, i Archeologickému ústavu Slovenskej akadémie vied so sídlom v Nitre, máme možnosť skúmať danú problematiku objektívne. Všetci dobre vieme, že dôkladné poznanie, kritické zhodnotenie a objektívne vysvetľovanie našej minulosti môže podnecujúco pôsobiť na náš ďalší vývoj ako v oblasti sociálno-ekonomickej, tak aj v oblasti kultúrnej.

PRETO TREBA PRIVÍTAŤ pokus autorskej dvojice **IVANA HUDECA** a **PETRA VALU** o obohatenie slovenskej dramatiky o historickú hru z našej dávnej minulosti. (Pred nimi tak urobili: Jonáš Záborský, Ivan Stodola, Ľubomír Smrčok a ďalší).

Knieža Pribina, ktorý je stredobodom autorov, je pre Slovákov postavou niekoľkonásobne zaujímavou. Jednak ako prvé, menom známe nitrianske knieža a neskôr ako zakladateľ blatenského kniežatstva. Jeho pôsobenie na našom území je vymedzené dvoma udalosťami: výstavbou kostolíka v Nitre a sporom s Moravským kniežaťom Mojmirom, z čoho vyplýva aj základný konflikt hry. Historický námet dostal podobu dramatickej metafory, ktorá obsahuje možnosť preklenúť stáročia. Je to metafora, v ktorej sa síce zrkadlí doba minulá, ale prihovára sa veľmi naliehavo súčasnosti.

Cez obraz dejín, ktoré vzbudzujú úctu i hrdosť k našej národnej histórii a posilňujú ducha zdravého vlastenectva, z podtextu myšlienkovvej výpovede viditeľne vyrastá aj naliehavá idea o potrebe priateľstva medzi národmi a zachovanie mieru a zároveň upozorňuje na ostražitosť pred cudzími vplyvmi, zasievajúcimi zrnká sváru pre svoje zištné a mocenské ciele.

Autori inšpirovaní takmer všetkými dostupnými historickými materiálmi o období kniežata Pribinu — a ako sami priznávajú aj sochami národného umelca Tibora Bartfaya, vytvorené na tému Veľkej Moravy, z ktorých časťou ilustrujeme aj náš bulletin, (rozhovory s majstrom v jeho ateliéri dali podnet aj k vzniku sochy Pribinu) im umožnili vytvoriť dielo plné konfliktných situácií, kumulovaných niekoľkými peripetiami s vysokým obsahom dramatického napätia, s jadrne vykreslenými hlavnými postavami (Pribina, Mojmír, Krmčín, Skrben, Svatava, Žertmila atď.), živým dialógom, ktorému napomáha obrazný jazyk s koloritom doby.

AK DRAMATURGIA DAB SIAHLA po tejto hre, neurobila tak iba z pohnútok noetických pre šírenie poznatkov o našej slávnej histórii, ale predovšetkým pre jej myšlienkový podklad, ktorý môže byť dôstojným príspevkom k diskusií o slovenskej dramatike a obohatenie slovenského divadelného plagátu v čase 40. výročia nášho národnooslobodzovacieho hnutia.

Zaslúžilý umelec

Jozef DÓCZY

Ak by sme chceli ísť za eklatantným príkladom rozvoja talentu húževnatosťou, stačí uviesť ako príklad zasl. um. JOZEFA DÓCZYHO. V mladosti radový predavač — dnes popredný slovenský herec. Takých prípadov, zvlášť medzi staršou generáciou, máme v slovenskom divadelníctve nemálo. Dóczy umelecky začal rásť už v Ochotníckom krúžku tovarišov v Nitre. V jeho mladom veku to bola láska číslo jeden: ilúzia javiska, krása myšlienky, vnímavý a vďačný divák. Oproti všedným dňom — slobodná seberealizácia. Veľký talent a radosť z javiskovej tvorby ho 1. januára 1956 priviedli do nášho divadla. Tento rok — 1985 — je jeho tridsiatym rokom pôsobenia v slovenskom profesionálnom divadle. Za ten čas vdýchol život desiatkam javiskovým, filmovým i televíznym postavám. Všetky svoje herecké kreácie stvárňuje so závideniahodnou ľahkosťou, ba až bravúrnosťou, udierajúc v nich raz rezkejšie inokedy zasa jemnejšie na svoju hlboko ľudsky podfarbenú, humoristickú, ale i tragickú nótu. S drobnokresbou, len jemu vlastnou a s tichučkým pátosom humanistickej obrany zobrazil veľa postáv. Mnohí naši diváci si iste pamätajú na jeho Dormedonta v Ostrovského Pozdnej láske, Bluntschila v Čokoládovom hrdinovi, Jonáša v Obchodníkovi s dažďom, Flicota v Husároch, Luigiho v Luigiho srdci, Sarafanova v Staršom synovi, Zajceva v Dni oddychu, Sebejkina v Starom Novom roku atď. — a z najnovších: Pána Gábora v Jarnom prebudení, Atanasa Šatasa v Heš, zubatá, heš!, Marcella v Dvoch mužoch v šachu, Švancara v Liberovi, či Gunára v Zojkinom byte. Jeho herectvo je ľudsky hrejivé, vážne i komediálne s tragickým podtónom. Zasl. um. Jozef Dóczy oslávil 19. XI. 1984 svoje 55. narodeniny. MK SSR mu k tejto príležitosti udelilo titul „Zaslúžilý pracovník kultúry“.

Srdečne blahoželáme!

PRIBINA

MOJMÍR

RASTISLAV

SVÄTOPLUK

IVAN HUDEC — narodil sa 10. júla 1947 v Nitre. Strednú a vysokú školu absolvoval v Bratislave, kde aj žije a pracuje. V roku 1970 založil študentskú scénu **DIVADLO u ROLANDA**, ktorá pôsobí dodnes. Tu písal, insce- noval i hral v malých javiskových formách, z ktorých najúspešnejšia bola hra **OSTROVY**. Mala 111 repríz. Vy- dal romány **HRIEŠNE LÁSKY OSAMOTENÝCH MUŽOV**, **AKO CHUTÍ ZAKÁZANÉ OVOCIE** a zbierku poviedok **BOZK ULIČNÍKA**. Teraz vychádza jeho nový román **PANG- HARTY** a novela **ČIERNE DIERY**. Okrem prózy sa venu- je publicistike a scénaristike. Dráma **KNIEŽA** je debutom napísaným pre „kamenné“ divadlo v spolupráci s P. Va- lom.

PETER VALO — pochádza z Komárna (4. júla 1948). Tu absolvoval základnú a strednú školu. Už pred ukon- čením vysokoškolských štúdií (Divadelná veda na VŠMU) sa aktívne venoval divadelnej kritike, v čom neskôr po- kračoval ako špecializovaný redaktor denníka Pravda. Tu rozšíril oblasť svojich záujmov na fejtónovú a povied- kovú tvorbu. Spolu s Ľubomírom Stančekom zdramati- zoval **HAŠKOVE POVIEDKY ZO SLOVENSKA** a spolupra- coval na zábavnom programe **DIVADLO BEZ OPONY**. Do vydavateľstva Slovenský spisovateľ odovzdal rukopis sa- tirickej prózy pod názvom **OTELÁK**. Od začiatku roka 1984 spolupracoval s I. Hudecom na rukopise drámy **KNIEŽA**.

OSUD MALÝCH NÁRODOV býval zvyčajne osudom malej loďky zmietanej na rozbúrených vlnách oceánu. Týmto vlnám, ktoré spôsobovali rôzne vonkajšie vplyvy, mocenské chůtky, mnoho razy i vlastná nerozhodnosť a plytká prispôsobivosť sa nevyhol ani náš národ. Po stáročia sa na ňom vytváral rôznofarebný nános — usadenina. A tých tmavších farieb — zdá sa, — že bolo na jeho tele i duchu až donedávna viac. Preto sme si zvykli dívať sa na našu históriu skepticky, akoby v nej nebolo nič slnečného. Dlho, predlho sme sa plačúcky vyhovárali na nepriazeň tisícročného útlaku Maďarov a keď sme tam našli iba minimum pozitív, ktoré sme si mohli poznačiť na svoj rováš, nuž sme si zanôtili pesničku o spevavom a holubičom národe a „hrdinsky“ sme si posteskli nad našou biedou sociálnou i duchovnou. Sociálnou — v tom čase právom. Duchovnou nie! Jazyk, naša slovenská reč prežili všetky ústrky i príkoria a spoločenstvo, ktoré hovorí tou istou rečou (okrem ďalších znakov) už vytvára národ. Proste — sme tu! A je našou svätou povinnosťou, dívajúc sa dopredu, obrátiť pozornosť aj na svoju históriu, ktorú písali, kropili potom a krvou celé generácie našich predkov už pred príchodom Maďarov na naše územie.

Pozrime sa aspoň letmo do 9. storočia ...

KORENE MORAVSKÉHO A NITRIANSKEHO kniežatstva, spojením ktorých vznikla Veľká Morava a neskôr za čias Svätopluka Veľkomoravská ríša, siahajú, prirodzene hlbšie do minulosti, ako sa odohráva dej Kniežata. Nás najviac zaujíma prvá polovina 9. storočia, kedy sa zrazu objavil a zažiaril v srdci Európy nový štát. Byzantský cisár — spisovateľ Konštantín Porphyrogenet ho nazval Veľkou Moravou.

Okolo roku 830 kniežaťu Pribinovi „vysvätil kedysi arcibiskup Adalram kostol nad Dunajom na jeho vlastnom majetku Nitrava“. Túto stručnú správu nachádzame na okraji, margu spisu „O obrátení Bavorov a Korutancov“, ktorý vznikol v poslednej tretine deviateho storočia.

Pribina mal hlavné hradisko v Nitre a z neho ovládal oblasť od Malých a Bielych Karpát až po Hron. Žilo tu spoločenstvo s vysokou hmotnou i duchovnou kultúrou.

No neuplynulo ani päť rokov — ako zaznamenal opäť ten istý prameň —, a Pribina bol zo svojho kniežatstva vyhnaný „Mojmírom, kniežaťom Moravanov nad Dunajom.“

Spojením týchto dvoch kniežatstiev boli položené základy neskoršej Veľkomoravskej ríše.

VÝKLAD TÝCHTO HISTORICKÝCH SKUTOČNOSTÍ bol v dejinných udalostiach nášho národa rôznorodý a prispôbovaný podľa požiadaviek vládnucích skupín.

Žofia MARTIŠOVÁ

Patrí medzi tých umelcov, ktorí po Februárovom víťazstve začali novú éru slovenského divadelníctva v Dedinskom divadle, ktoré vzniklo roku 1948 ako štátna zájazdová scéna. Jednou z mnohých členiek tohto divadla bola, po úspešnom ukončení štúdia na Štátnom konzervatóriu v Bratislave (1953) aj ŽOFIA MARTIŠOVÁ. Po jeho zrušení prestúpila do novozaloženého Krajského divadla v Trnave (1960), po ktorom zániku nastúpila (1. 8. 1965) do DAB.

Počas 20-ročného pôsobenia v našom divadle mali sme možnosť postrehnúť, že ťažiskom jej tvorby je dôkladná domáca príprava. Na skúšky prichádza perfektne pripravená, čím javiskový priestor sa stáva pre ňu iba overovaním naštudovaného, napĺňaním vzťahov a formovaním psychického a fyzického tvaru.

Jej šírka talentu sa dá dokumentovať na diametrálne odlišných postavách: Mladá žena Ona v Káčošovom Mohérovom pléde a vzápätí Matka v Tajovského dráme Smrť Ďurka Langsfelda. Alebo Flo v Ingeho Pikniku a neskôr znova Matka v Bukovčanovom Prvom dni karnevalu. A takýchto protikladov by sme mohli uviesť niekoľko, kde herečka potvrdila svoj široký herecký register.

Popri mnohých hereckých významných postavách, treba do čela jej kreácií rozhodne postaviť Eusju v Arbuzovom Očakávaní, ocenenú pri príležitosti 60. výročia VOSR, Bernardu Albu (ktorá jej priniesla na návrh ZSDU Zlatú medailu ÚV SZŽ) a Hekabu v Eurípidových Trójančákach. Kým Bernarda Alba v jej stvárnení priniesla mnoho introvertne zdôvodnených prvkov k výrazu postavy, jej Hekaba sa pohybovala vo výraznej vznešenosti seabavedomej vladárky, vykreslenej v akcente majestátnosti a vnútornej precíznosti.

20. novembra 1984 oslávila Žofia Martišová svoje okrúhle životné jubileum.

Srdečne blahoželáme!

Z KRONIKY DIVADLA

Blahoželáme:

PRED NIEKOLKÝMI MESIACMI (3. 8. 1984) oslávil náš herec MILAN KIŠ svoje päťdesiatiny. Pri tejto príležitosti mu udelil minister kultúry, nár. um. Miroslav Válek čestný titul „Vzorný pracovník kultúry“, ktorý si prevzal 6. 12. 1984 z rúk riaditeľa Odboru umenia MK SSR Jozefa Kota.

X X X

SÚ EUDIA, ktorým niektoré zamestnanie sa stane doslova koníčkom. Takým je aj náš osvetľovač IMRICH KOZMA, ktorý 6. 11. 1984 oslávil svoju šesťdesiatku. Plných 34 rokov pracuje v DAB (nastúpil 7. 12. 1950). Pamätá na štyri predstavenia mesačne v Nitre a na takmer tridsať predstavení za ten istý čas na zájazdoch, na nevykúrené sály, na chlad radiátorov v hoteloch, na sedem riaditeľov nášho divadla. Veľa sa za ten čas zmenilo — on zostal sám sebou: poctivec v práci — kritický k nedostatkom. Želáme mu, aby ďalšie roky prežil v zdraví a v spokojnosti.

X X X

Vítame:

IVANA VOJTEKA mladšieho, absolventa VŠMU, narodeného 8. 9. 1962 v Dunajskej Strede, kde vyštudoval aj gymnázium. Odbor herectva absolvoval u profesora K. Zachara a doc. J. Svobodu. Do DAB nastúpil 1. decembra 1984. Už ako vysokoškolák účinkoval v niekoľkých televíznych inscenáciách. Želáme mu, aby sa u nás dobre cítil a svojím talentom prispel k ďalším úspechom DAB.

X X X

V DŇOCH 27. a 28. 11. 1984 sa naše divadlo už po štvrtý raz predstavilo v rámci družobných stykov v Divadle na Vínohradoch v Prahe hrami S. Šaltenisa: Heš, zubatá, heši a W. Shakespeara: Perikles, kráľ Tyrský. Obe predstavenia mali mimoriadny úspech pred vypredaným hľadiskom, čo neskôr potvrdili aj odborné kritiky v pražských novinách.

Program ilustrujeme fotografiami sôch nár. umelca Tibora Bartfaya.

Program DIVADLA ANDREJA BAGARA V NITRE č. 1/1985 k hre I. Hudeca a P. Valu KNIEŽA. Zodpovedná redaktorka zasl. um. HILDA AUGUSTOVIČOVÁ. Program rediguje a grafickú úpravu robí PhDr. JÁN LACA, dramaturg. Návrh obálky Pavol Meluš. Povolené prípisom PK, číslo HS 1077/53. Vytlačili Nitrianske tlačiarne, n. p., Nitra.

PAROM

ПОСТА ВОЈНИМІРОВИ

